

محیط زیست و توسعه پایدار کشاورزی
(آشنایی با تاریخچه و اقدامات)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	● مقدمه
۳	● بخش اول: تاریخچه جهانی توسعه پایدار
۳	الف) تعاریف و شاخصهای توسعه پایدار
۵	ب) اجلاسهای جهانی
۵	◀ کنفرانس جهانی محیط زیست انسانی: استکهلم ۱۹۷۲
۵	◀ اجلاس جهانی محیط زیست و توسعه: ریودوژانیرو ۱۹۹۲
۶	◀ اجلاس جهانی توسعه پایدار: ژوهانسبورگ ۲۰۰۲
۷	پ) کمیسیون توسعه پایدار ملل متحد (UNCSD)
۸	ت) نشست دوازدهم کمیسیون توسعه پایدار ملل متحد
۹	● بخش دوم: روند شکل گیری مقوله توسعه پایدار در ایران
۹	الف) تشکیل کمیته ملی توسعه پایدار
۱۲	ب) تاسیس دفاتر محیط زیست در دستگاههای اجرایی
۱۳	پ) طرح دولت سبز
۱۴	● بخش سوم: اقدامات عملی در وزارت جهاد کشاورزی
۱۴	الف) تاسیس دفتر محیط زیست و توسعه پایدار وزارت جهاد کشاورزی
۱۵	ب) عملکرد دفتر
۱۵	◀ قبل از ادغام (۱۳۷۷-۸۰)
۱۵	◀ بعد از ادغام (۱۳۸۱-۸۳)
۱۵	✓ بازنگری و اصلاح شرح وظایف و ساختار تشکیلاتی
۱۷	✓ تلاش برای جذب نیروهای متخصص و ایجاد فضای کاری مطلوب
۱۷	✓ گسترش ساختاری در زیربخشها و استانها
۲۰	✓ عضویت در کمیته ها و شوراهای ذیربط
۲۱	✓ تشکیل کمیته هماهنگی توسعه پایدار کشاورزی
۲۲	✓ برگزاری نشستهای هماهنگی
۲۳	✓ برنامه ریزی اجرای طرحهای مطالعاتی
۲۳	✓ طرح فرهنگ سازی (آموزش - ارتباطات و اطلاع رسانی)
۲۷	✓ پروژه نظام جامع اطلاع رسانی دفتر اوب سایت توسعه پایدار کشاورزی
۲۷	✓ نظارت بر طرحهای محوری بخش کشاورزی
۲۷	✓ موانع ومشکلات پیش روی دفتر
۲۸	✓ برنامه های آتی دفتر
۲۹	● ضمائم
۲۹	✓ ماده ۹ آئین نامه اجرایی تبصره ۸۲ قانون برنامه پنجساله دوم توسعه
۲۹	✓ بخشنامه وزیر محترم جهاد کشاورزی

ویژه نامه

محیط زیست و توسعه پایدار کشاورزی

شماره اول

(آشنایی با تاریخچه و اقدامات)

ویژه نامه محیط زیست و توسعه پایدار کشاورزی

شماره اول: آشنایی با تاریخچه و اقدامات صاحب امتیاز: دفتر محیط زیست و توسعه پایدار وزارت جهاد کشاورزی
مدیرمسئول: دکتر غلامرضا امینی رنجبر
زیر نظر شورای نویسندگان
دبیر اجرایی: مهندس داریوش تمدنی
گرافیسیت: علیرضا رضوانی
ناشر: انتشارات موج سبز
همکاران این شماره: مهندس داریوش تمدنی
مهندس ناهید شفیعی
آدرس: بلوار کشاورز - ساختمان مرکزی وزارت جهاد کشاورزی - طبقه هفتم
تلفن: ۶۱۲ ۲۷ ۲۲ - ۶۱۲ ۲۶ ۱۶
فاکس: ۶۱۲ ۲۷ ۲۴
پست الکترونیکی: e.susagri@agri-jahad.org

مقدمه:

هم اکنون، بیش از سه دهه از توجه جهانی به موضوع حفاظت محیط زیست و حدود دو دهه از مباحث پیرامون توسعه پایدار می‌گذرد. قبل از این ایام، در تمامی پروژه‌های توسعه، صرفاً دیدگاه اقتصادی و ایجاد در آمد و بازده اقتصادی بیشتر مد نظر بود. لیکن، در دهه ۱۹۷۰ میلادی این ذهنیت در افکار سیاستگذاران و برنامه‌ریزان توسعه مطرح گردید که این گونه روند رشد اقتصادی نهایتاً منجر به تخریب محیط زیست، نابرابری اجتماعی، کاهش منابع پایه و... می‌شود و جبران این معضلات در دراز مدت موجب ضررهای فراوان اقتصادی خواهد شد.

از این رو، سازمان ملل متحد در سال ۱۹۷۲ اقدام به برگزاری کنفرانس جهانی در زمینه محیط زیست با عنوان محیط زیست انسانی (Human Environment) نمود. این کنفرانس در کشور سوئد برگزار شد و اهم محورهای اصلی مباحث مطروحه در آن عبارت بودند از: آلودگی هوا، بحران‌های زیست محیطی و آلودگی‌های ناشی از آن، فقر و گرسنگی، تخریب لایه اوزون، افزایش گازهای گلخانه‌ای و...

با توجه به تغییر شرایط و نیز ظهور مباحث جدید و چالش‌های تازه پیش روی بشر، دومین کنفرانس در این ارتباط در سال ۱۹۹۲ میلادی در کشور برزیل و تحت عنوان کنفرانس زمین یا کنفرانس محیط زیست و توسعه برگزار شد. برخی موضوعات عمده مورد بحث در کنفرانس مزبور عبارت بودند از:

بالا رفتن دمای زمین، گازهای گلخانه‌ای، آلودگی‌های دریاها و اقیانوس‌ها؛ تخریب جنگل‌ها، خطر انقراض تنوع زیستی گونه‌های گیاهی و جانوری، فقر و گرسنگی، همچنین توسعه نیافتگی برخی جوامع و کشورها.

این اجلاس، تقریباً زمینه ساز طرح موضوع توسعه پایدار در جهان بود. در ضمن، در انتها دستور کاری موسوم به دستور کار ۲۱ شامل ۴۰ فصل در موضوعات مختلف صادر گردید که به عنوان راهکارهای اجرایی برای دولت‌ها، سازمان‌های بین‌المللی، مسئولان محلی و سایر گروه‌های اجتماعی محسوب می‌گردید (این سند، تعهداتی را برای ارگانهای مذکور در پی داشت).

از این پس، موضوع حفاظت محیط زیست و در ابعاد وسیع‌تر توسعه پایدار اهمیت بیشتری پیدا کرد، به نحوی که فاصله زمانی کنفرانس جهانی بعدی کمتر شده و نیز حجم مباحث و تعداد شرکت‌کنندگان در آن افزایش قابل ملاحظه‌ای یافت.

در سال ۲۰۰۲ میلادی، کشور آفریقای جنوبی در سطح وسیع‌تری شاهد برگزاری سومین کنفرانس جهانی موسوم به توسعه پایدار بود. نکته قابل ملاحظه درباره کنفرانس اخیر این است که مصوبات آن برای کلیه کشورها لازم اجرا می‌باشد.

مطمئناً، کنفرانس‌های بعدی دارای تنوع موضوعی بیشتری بوده و احتمالاً انتظار می‌رود مقوله توسعه پایدار در بخش‌های مختلف مورد بررسی قرار گیرد.

با این وجود، توجه اساسی به حفظ محیط زیست در کشور ما با تاخیری بیست ساله نسبت به جهان آغاز گردید. پس از کنفرانس ریو در سال ۱۹۹۲ میلادی، اولویت پیگیری این مهم در دستور کار دولت قرار گرفت و متعاقباً کمیته ملی توسعه پایدار با عضویت وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها و نهادهای ذیربط تشکیل گردید.

جلسات مختلف این کمیته و بحث و بررسی‌های فراوان منجر به تصویب قانون تشکیل دفتر محیط زیست در وزارتخانه‌ها و سازمان‌های مهم گردید (سال ۱۳۷۷)، به نحوی که بخش‌های مختلف بتوانند تحت پوشش قرار گیرند.

با توجه به قدمت تاریخی و نیز اهمیت بخش کشاورزی به عنوان مهمترین بخش در تغذیه خانوار، دفتر محیط زیست و توسعه پایدار وزارت جهاد کشاورزی وظیفه سنگینی را بر دوش دارد. موضوعاتی از قبیل حفظ منابع طبیعی، حفظ منابع پایه تولید، امنیت غذایی، سلامت مواد غذایی، رویکرد کشاورزی طبیعی، حفظ استمرار و افزایش تولید محصولات کشاورزی و... دامنه فعالیت‌های این دفتر را گسترده‌تر می‌سازد. پس از ادغام وزارتخانه‌های جهاد سازندگی و کشاورزی و تشکیل وزارت جهاد کشاورزی با توجه به حجم وظایف مربوطه و تنوع زیر بخش‌ها، نیاز به بازنگری و اصلاح شرح وظایف - ساختار تشکیلاتی و پستهای سازمانی، جذب نیروهای تخصصی مورد نیاز، ایجاد فضای مناسب کاری، هم اندیشی و تعامل و همکاری با زیر بخش‌ها و استان‌ها، توجه به امر فرهنگ سازی به شیوه‌های مختلف و مرسوم (آموزش و اطلاع رسانی) و... موضوعات مهمی بوده‌اند که دفتر محیط زیست و توسعه پایدار وزارت جهاد کشاورزی به آنها پرداخته است.

با توجه به گذشت حدوداً ۲ سال از تاسیس این دفتر در وزارتخانه جدید و فعالیت‌های انجام شده در این مدت، بر آن شدیم تا ویژه نامه حاضر را برای آشنایی هرچه بیشتر کلیه مسئولان در امر برنامه ریزی و اجرا (در سطوح مختلف)، متخصصان، محققان و کارشناسان بخش با این مباحث منتشر کنیم. به نحوی که، ضمن زمینه سازی نگرشی عمیق‌تر به مقوله توسعه پایدار، به ویژه، در بخش کشاورزی، بتوانیم گام موثری در ایجاد ذهنیت و دیدگاه پایداری در بهره برداری از منابع طبیعی و تولیدات کشاورزی را برداریم.

امید است این ویژه نامه تاثیری هرچند اندک در دیدگاههای مخاطبان خود داشته باشد. انشاء الله...

بخش اول

تاریخچه جهانی توسعه پایدار

الف) تعاریف و شاخص های توسعه پایدار:

تعاریف توسعه پایدار:

۱. رویکرد جدیدی است که ضمن پذیرش «ضرورت توسعه اقتصادی»، آن را به داشتن دغدغه «زیست محیطی» و «تعهدات اجتماعی» (میزان برخورداری انسان ها و مقوله عدالت اجتماعی) مشروط می نماید.

۲. توسعه پایدار، فرآیند پیشرفتی است که بدون کاهش توانایی نسل های آینده در برآوردن نیازهایشان، نیازهای نسل کنونی را تامین می کند. به سخن دیگر، زیستن در حد ظرفیت محیط زیست و فراهم آوردن فرصت زیستن برای همه و برای همیشه روی کره زمین است.

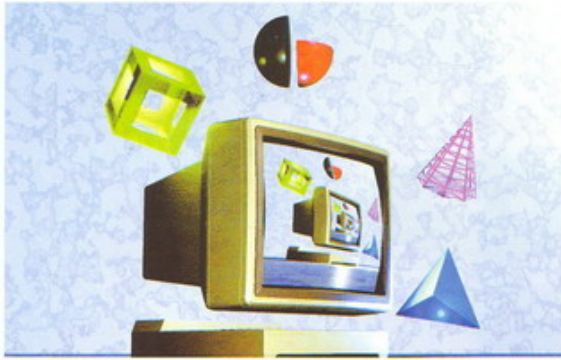
۳. تعریف سازمان خوارو بار و کشاورزی جهانی (FAO):
«توسعه پایدار، مدیریت و نگهداری منابع طبیعی

و جهت بخشی تحولات فناوری و ساختار اداری است، به طوری که تامین مداوم نیازهای بشری و رضایتمندی نسل حاضر و نسل های آینده را تضمین کند. چنین توسعه پایداری (دربخش های کشاورزی، جنگلداری و شیلات) با حفاظت زمین، آب و ذخایر ژنتیکی گیاهی و جانوری همراه است، تخریب زیست محیطی به همراه ندارد، از فناوری مناسب استفاده می کند، از نظر اقتصادی بالنده و پایدار و از نظر اجتماعی مورد قبول است.»

۴. تعریف سازمان ملل متحد در زمینه توسعه پایدار:

توسعه پایدار، آن گونه توسعه ای است که از نظر اقتصادی پویا و پر بازده، از نظر زیست محیطی غیر مخرب، از نظر اجتماعی عادلانه و قابل قبول و از نظر فناوری متناسب و مطلوب باشد.

شاخص های توسعه پایدار

در حال حاضر بهترین مرجع برای اطلاع از شاخص های توسعه پایدار، کمیسیون توسعه پایدار ملل متحد (UNCSD) می باشد. فهرست شاخص های توسعه پایدار از دیدگاه کمیسیون مزبور به شرح ذیل می باشد:

- ◆ مبارزه با فقر
- ◆ پویایی جمعیت و پایداری
- ◆ گسترش تحصیلات، آگاهی عمومی و آموزش و پرورش
- ◆ حفظ و ارتقاء سلامتی بشر
- ◆ بهبود و توسعه پایدار اسکان بشر
- ◆ همکاری های بین المللی برای شتاب دادن به توسعه پایدار در کشورها و خط مشی های مرتبط با آن
- ◆ تغییر الگوهای مصرف
- ◆ منابع مالی و مکانیسم ها
- ◆ انتقال فن آوری های سازگار با محیط زیست، همکاری ها و ظرفیت سازی ها
- ◆ حفظ کیفیت و مصرف منابع آب شیرین
- ◆ حفاظت از اقیانوس ها، انواع دریاها و مناطق ساحلی
- ◆ تدوین رهیافتی برای طرح ریزی و مدیریت منابع سرزمین
- ◆ مدیریت اکوسیستم های حساس: مبارزه با بیابان گسترده و خشکسالی
- ◆ مدیریت اکوسیستم های حساس: توسعه پایدار مناطق کوهستانی
- ◆ مبارزه با جنگل زدایی
- ◆ حفظ تنوع زیستی
- ◆ مدیریت بیوتکنولوژی با ملاحظات زیست محیطی
- ◆ حفاظت از اتمسفر
- ◆ مدیریت مواد زائد جامد و مسائل مربوط به فاضلاب با ملاحظات زیست محیطی
- ◆ مدیریت مواد شیمیائی سمی با ملاحظات زیست محیطی
- ◆ مدیریت مواد زائد خطرناک با ملاحظات زیست محیطی
- ◆ مدیریت مواد پرتوزا با ملاحظات زیست محیطی
- ◆ نگرش جامع زیست محیطی و گسترش تصمیم گیری
- ◆ علم برای توسعه پایدار
- ◆ مکانیسم های ملی و همکاری های بین المللی در زمینه ظرفیت سازی در کشورهای در حال توسعه
- ◆ ترتیبات بنیادی در سطح بین المللی
- ◆ ابزار و مکانیسم های قانونی بین المللی

ب) اجلاس های جهانی:

کنفرانس جهانی محیط زیست انسانی (استکهلم ۱۹۷۲):

حدود ۳۰ سال قبل در سال ۱۹۷۲ میلادی (۱۶- ۵ ژوئن؛ خرداد ۱۳۵۱) اولین کنفرانس زیست محیطی در سطح سران جهان در استکهلم سوئد برگزار شد. روز افتتاح این کنفرانس (۵ ژوئن) به عنوان روز جهانی محیط زیست تعیین شده است. در این کنفرانس مسائلی مانند: فقر و گرسنگی، بحران های زیست محیطی و آلودگی های ناشی از آن مورد گفتگو واقع شدند. از مسائل مهم و عمده کنفرانس استکهلم «آلودگی هوا» بود. تغییرات گسترده جوی، تخریب لایه اوزون، افزایش گازهای گلخانه ای در جلسات مشورتی سران مورد بررسی قرار گرفت. کنفرانس مذکور در پایان کار خود مبادرت به انتشار بیانیه ای نمود که به عنوان سند کنفرانس جهانی محیط زیست تلقی می شود. در واقع، در آن هنگام درباره نیاز فوری برای جوابگویی به مشکلات ناشی از تخریب محیط زیست توافق صورت گرفت. بیانیه استکهلم ۱۰۶ ماده در خصوص محیط زیست انسانی دارد.

اجلاس جهانی محیط زیست و توسعه (ریودوژانیرو ۱۹۹۲):

۲۰ سال بعد از برگزاری کنفرانس جهانی استکهلم، کنفرانس دیگری تحت نام کنفرانس جهانی زمین یا کنفرانس محیط زیست و توسعه در سطح سران جهان در ریودوژانیرو کشور برزیل برگزار شد (۱۴ - ۳ ژوئن ۱۹۹۲ میلادی). در این اجلاس معضلات مهمی از قبیل بالا رفتن دمای زمین، تولید گازهای گلخانه ای، آلودگی دریاها و اقیانوسها، نابودی و تخریب جنگل ها، به خطر افتادن تنوع زیستی گونه های گیاهی و جانوری، فقر و گرسنگی و توسعه نیافتگی در دستور کار قرار گرفت.

اجلاس زمین در ریو در واقع، در آن زمان کنفرانس بزرگی بود که موضوع توسعه پایدار را در معرض توجه جهانیان قرار داد. در این گردهمایی جهانی بیش از ۱۰۰ نفر از سران کشورها و نمایندگان ۱۷۸ کشور (۱۷۰۰ نفر) شرکت داشتند.

نتایج این اجلاس، شامل بیانیه ریو در خصوص محیط زیست و توسعه، دستور کار ۲۱ (برنامه عمل

اجلاس جهانی توسعه پایدار (ژوهانسبورگ ۲۰۰۲):

اجلاس جهانی توسعه پایدار موسوم به اجلاس سران (۲۶ آگوست - ۴ سپتامبر ۲۰۰۲: ۱۲-۲ شهریور ۱۳۸۱) در مرکز کنوانسیون‌های بین‌المللی در Sandton شهر ژوهانسبورگ آفریقای جنوبی برگزار شد، که بزرگترین گردهمایی در خصوص تامین سلامت محیط زیست بود.

۲۱۳۴۰ نفر شرکت کننده شامل ۱۰۳ نفر از روسای ۱۹۱ کشور جهان یکی از بزرگترین و مهمترین اجلاس‌های دهه اخیر را تشکیل دادند که برنامه عمل و مصوبات آن به مدت حداقل یک دهه برای کلیه کشورها لازم‌الاجرا است. نمایندگان سازمان‌های دولتی و غیردولتی، بخش‌های خصوصی و رهبران بازرگانی، نمایندگان جوامع مدنی و گروهی از انجمن‌ها و جوامع علمی و دانشگاهی نیز گردهم آمدند تا اصول توسعه پایدار را ترویج نمایند.

این اجلاس در سه سطح کارشناسی - وزرا و سران، ضمن برگزاری جلسات اصلی و جانبی به بازمینی تعهدات کشورهای جهان در اجلاس زمین که ۱۰ سال پیش در ریو تشکیل شده بود، پرداخته است.

شامل ۴۰ فصل)، کنوانسیون UN در خصوص تغییر آب و هوا، کنوانسیون تنوع زیستی و اصول جنگل بود. از زمان تشکیل «اجلاس ریو» تلاش‌های گسترده‌ای برای اجرای توسعه پایدار توسط دولت‌ها، سازمان‌های بین‌المللی، مسئولان محلی، محافل تجاری و گروه‌های شهروندی و افراد مستقل به عمل آمده است.

اصل ۳۸ دستور کار ۲۱ خواهان تشکیل کمیسیون ویژه در خصوص توسعه پایدار (CSD) بود که می‌بایست همکاری‌های جهانی و تصمیم‌گیری‌های بین‌الدول را ارتقا می‌بخشید و پیشرفت اجرای دستور کار ۲۱ را در تمامی سطوح مورد بررسی و ملاحظه قرار می‌داد.

برخی از دستاوردهای مهم از زمان تشکیل اجلاس زمین عبارتند از: مشارکت دست اندرکاران اصلی، کاهش فقر و توسعه اجتماعی، تامین سرمایه و تجارت، تغییر آب و هوا، تنوع زیستی، بیابان زدایی، منابع دریایی و آلودگی و مواد شیمیایی.

میلاادی) دوازده جلسه برگزار شده است. مهم مباحث مورد بررسی در این جلسات عبارت بودند از: گزارش ملی کشورها و برنامه کاری سالهای آتی، انتقال تکنولوژیهای سالم زیست محیطی و یکپارچه سازی توسعه پایدار در سازمان ملل متحد، بهداشت، منابع آبی، بویژه آب شیرین، اسکان پایدار، مواد شیمیایی سمی، ضایعات خطرناک، مبارزه با جنگل زدایی، مبارزه با بیابان زایی و خشکسالی، توسعه پایدار کوهها، ترویج کشاورزی پایدار، حفظ تنوع زیستی، مشارکت گروههای عمده اجتماعی، آگاهسازی عمومی، مبارزه با فقر، تغییر الگوی مصرف، توسعه صنعتی پایدار، اقیانوسها و دریاها، جهانگردی پایدار، مدیریت زمین و تجارت، اتمسفر، انرژی، اطلاعات برای تصمیم سازی، بررسی دستور کار ۲۱.

تعداد اعضای این کمیسیون، ۵۳ کشور از پنج قاره جهان است. مدت عضویت کشورها ۳ سال بوده و جمهوری اسلامی ایران تا سال ۲۰۰۴ عضو آن می باشد. پس از اجلاس جهانی توسعه پایدار (ژوهانسبورگ، ۲۰۰۲ میلادی)، جلسه یازدهم کمیسیون برنامه کاری جدیدی را تا سال ۲۰۱۷ میلادی تدوین کرد.

طبق این برنامه، دوره های ۲ ساله تحت عنوان سیکل اجرایی موضوعات ویژه ای را مورد بررسی قرار خواهند داد. سال اول تحت عنوان سال بازیابی و بازنگری و سال دوم، سال سیاستگذاری خواهد بود. موضوعات دوره دو ساله ۵ - ۲۰۰۴ میلادی عبارتند از آب، بهداشت (Sanitation) و اسکان بشر.

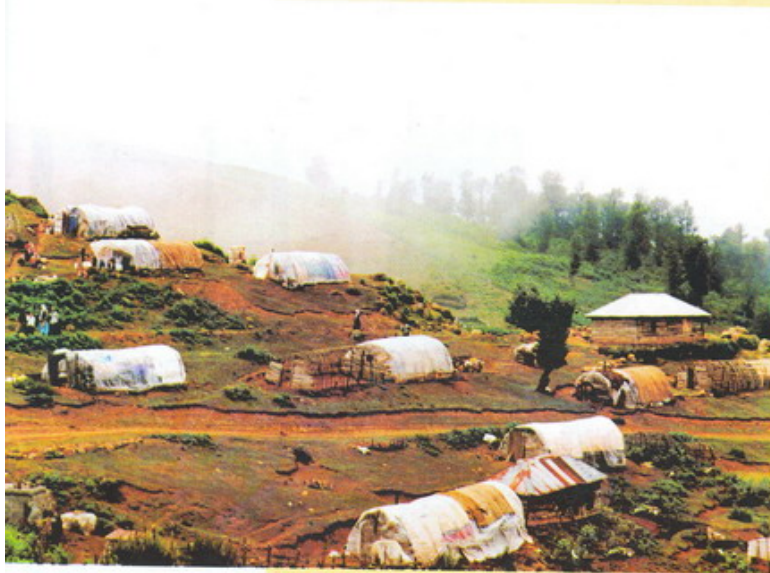
پ) تشکیل کمیسیون توسعه پایدار ملل متحد (UNCSD):

در دسامبر سال ۱۹۹۲ میلادی، متعاقب اجلاس جهانی محیط زیست و توسعه (ریو، ۱۹۹۲ میلادی)، کمیسیون توسعه پایدار ملل متحد برای پیگیری مفاد توافقات اجلاس مذکور در سطوح محلی، منطقه ای، ملی و بین المللی بوجود آمد. هدف اصلی آن، ارائه رهنمودهای عملی و تدوین برنامه های اقدام جهانی بود. اولین جلسه بین المللی کمیسیون توسعه پایدار ملل متحد در سال ۱۹۹۳ تشکیل شد و تا بحال (سال ۲۰۰۴)

ت) نشست دوازدهم کمیسیون توسعه پایدار ملل متحد (UNCSD12):

نشست دوازدهم کمیسیون توسعه پایدار ملل متحد از تاریخ ۱۹ لغایت ۳۰ آوریل سال ۲۰۰۴ میلادی در نیویورک (مقر اصلی سازمان ملل متحد) برگزار شد. هیأت ایرانی مرکب از آقایان دکتر حجت معاون محیط زیست انسانی سازمان حفاظت محیط زیست، دکتر صرافی دبیر کمیته ملی توسعه پایدار، دکتر صالحی دبیر کمیته مدیریت توسعه پایدار شهری و دکتر امینی رنجبر عضو کمیته ملی توسعه پایدار (مشاور وزیر و مدیرکل دفتر محیط زیست و توسعه پایدار وزارت جهاد کشاورزی) بود. محورهای این نشست شامل آب، بهداشت و اسکان بشر بود. در واقع، براساس دوره های دو ساله کاری کمیسیون، سال ۲۰۰۴ میلادی به عنوان سال بازبینی و سال ۲۰۰۵ میلادی سال سیاستگذاری خواهد بود. با توجه به هماهنگیهای به عمل آمده در کمیته ملی توسعه پایدار کشور، از دو ماه قبل وزارتخانه های نیرو، جهاد کشاورزی، بهداشت - درمان و آموزش پزشکی، مسکن و شهرسازی و دبیرخانه کمیته ملی توسعه پایدار نسبت به برگزاری جلسات فشرده و متعدد و تهیه گزارش ملی برای ارائه در نشست فوق الذکر اقداماتی را به عمل آوردند. مشروح مباحث نشست دوازدهم کمیسیون توسعه پایدار ملل متحد در قالب گزارش مبسوط تهیه و ارائه شده است.

روند شکل گیری مقوله توسعه پایدار در ایران

پس از اجلاس جهانی زمین (محیط زیست و توسعه) در ریودوژانیرو در سال ۱۹۹۲ میلادی، اقدامات در این زمینه در کشور ما وارد عرصه جدیدی گردید. شورای عالی حفاظت محیط زیست به عنوان مرجع اصلی پیگیری موضوع، فعالیتهایی را آغاز نمود. اولین اقدام عملی در این ارتباط، تشکیل کمیته ملی توسعه پایدار به ریاست رئیس سازمان حفاظت محیط زیست و با حضور نمایندگان دستگاههای اجرایی ذیربط بود. البته، گامهای دیگری نیز برداشته شد که مهمترین آنها عبارتند از: ۱- تاسیس دفاتر محیط زیست در دستگاههای اجرایی. ۲- طرح دولت سبز.

الف (تشکیل کمیته ملی توسعه پایدار:

این کمیته در شهریور ۱۳۷۲ به منظور سیاستگذاری و هماهنگی برنامه های توسعه اقتصادی و اجتماعی کشور با اهداف حفاظت از محیط زیست و دستاوردهای اجلاس زمین (ریو، ۱۹۹۲ میلادی) توسط شورای عالی حفاظت محیط زیست تشکیل گردید.

اهداف و وظایف:

- ۱- بررسی پیش نویس راهبرد توسعه پایدار و محیط زیست و ارائه پیشنهاد به شورای عالی.
- ۲- ایجاد و گسترش بانک اطلاعات و مرکز اسناد در خصوص برنامه های دستور کار ۲۱ و کنوانسیون های مربوطه.
- ۳- ارائه پیشنهاد به منظور تعیین سیاست واحد و هماهنگی به شورای عالی در خصوص مسائل مربوط به کنوانسیونها در مجامع بین المللی.
- ۴- برنامه ریزی پروژه های مشترک اجرایی - تحقیقاتی در زمینه کنوانسیون های مرتبط با کمیته ملی و با کشورهای منطقه.
- ۵- بررسی و اظهار نظر در خصوص اموری که از طرف شورای عالی حفاظت محیط زیست ارجاع می شود.

ساختار تشکیلاتی :

کمیته ملی توسعه پایدار در حال حاضر در سازمان حفاظت محیط زیست مستقر بوده و رئیس سازمان مزبور، ریاست آن را بر عهده دارد.

اعضاء:

اعضاء دائم کمیته ملی ۱۸ نفر شامل رئیس، نایب رئیس و ۱۶ نفر نمایندگان وزارتخانه‌ها، سازمانها و نهادهای زیر می باشد:

نیرو - نفت - کشور - صنایع و معادن - امور خارجه - جهاد کشاورزی - مسکن و شهرسازی - علوم، تحقیقات و فناوری - ارتباطات و فن آوری اطلاعات (مرکز سنجش از دور) - بهداشت، درمان و آموزش پزشکی - مدیریت و برنامه ریزی کشور - هواشناسی کشور - حفاظت محیط زیست - فرهنگستان علوم - تشکل‌های مردمی - یک نفر از مقامات عضو شورای عالی حفاظت محیط زیست.

همچنین، نمایندگان دیگر وزارتخانه‌ها و سازمان‌ها بر حسب مورد (باحق رای) به جلسات کمیته ملی دعوت می شوند.

رئیس کمیته ملی توسعه پایدار، معاون رئیس جمهور و رئیس سازمان حفاظت محیط زیست می باشد.

دبیرخانه:

دبیرخانه زیر نظر کمیته اداره می شود و محل آن در سازمان حفاظت محیط زیست است. دبیرخانه کمیته ملی گزارش پیشرفت کار سالانه و عملکرد پایداری توسعه را تدوین و منتشر می نماید؛ همچنین برگزاری جلسات ماهانه کمیته ملی توسعه پایدار و انتشارات در خصوص مباحث پایداری از دیگر وظایف دبیرخانه می باشد.

بولتن کمیته ملی نیز به صورت فصلی شامل خلاصه مباحث علمی و اخبار مرتبط توسط دبیرخانه منتشر می شود.

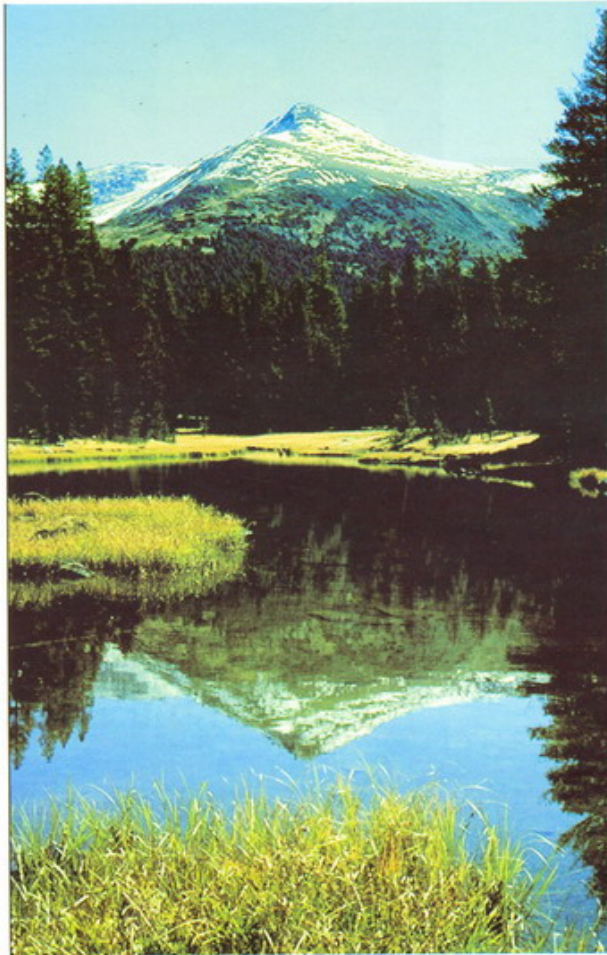
کمیته‌های فرعی:

کمیته ملی توسعه پایدار در حال حاضر دارای ۱۱ کمیته فرعی می‌باشد که عبارتند از: مواد زاید و شیمیایی خطرناک - کنوانسیون رامسر (تالابها) - تنوع زیستی - دریا و اقیانوس (آبهای بین‌المللی) - تغییرات آب و هوا - تسهیلات جهانی محیط زیست (GEF) - اصول جنگل - دستور کار ۲۱ - مدیریت توسعه پایدار شهری - توسعه پایدار روستایی - بهره‌وری سبز و تولید پاک‌تر.

ب) تاسیس دفاتر محیط زیست در دستگاههای اجرایی:

سازمان حفاظت محیط زیست در راستای گسترش و تعمیم موضوع توسعه پایدار و حفاظت محیط زیست در سال ۱۳۷۷ لایحه تاسیس دفاتر محیط زیست در دستگاههای اجرایی دارای بیشتر از ۵۰۰۰ نفر پرسنل و تحت نظارت مستقیم بالاترین مقام دستگاه مربوطه را به دولت پیشنهاد نمود. این لایحه در همان سال تصویب و برای اجرا به سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور ابلاغ گردید. دفتر فوق‌الذکر، در غالب وزارتخانه‌ها، سازمانها و شرکتهای مستقل ایجاد شد. مسئولین این دفتر به عنوان نماینده تام‌الاختیار دستگاه ذیربط به عضویت کمیته ملی توسعه پایدار در آمده و طی جلسات متوالی سیاستها و استراتژیهای کلان توسعه پایدار کشور را برنامه ریزی می‌نمایند.

پ) طرح دولت سبز:

با توجه به اهمیت مسائل زیست محیطی و لزوم همکاری تمام ارگان‌ها جهت دستیابی به محیطی سالم، سازمان مدیریت و برنامه ریزی تبصره ۲۰ قانون بودجه سال ۱۳۸۲ کل کشور را به محیط زیست و منابع طبیعی و بند پ این تبصره را به مدیریت سبز در بخش دولتی (دولت سبز) به عنوان سرمشقی برای دیگر بخش‌های کشور اختصاص داد.

اعتبارات برنامه نظام محیط زیست و مدیریت سبز در دستگاهها در سطوح ملی و استانی صرف اجرای فعالیت‌های ذیل می‌گردد:

- صرفه جویی انرژی
- صرفه جویی آب
- صرفه جویی کاغذ
- حمل و نقل بهینه
- کاهش و بازیافت پسماندها

بخش سوم

اقدامات عملی در وزارت جهاد کشاورزی

الف) تاسیس دفتر محیط زیست و توسعه پایدار:

توسعه پایدار در ساختار تشکیلاتی خود، وزارت کشاورزی سابق بود. این دفتر در سال ۱۳۷۷ و پیرو تصویب آیین نامه اجرایی تبصره (۸۲) قانون برنامه پنج ساله دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران ایجاد گردید (دفتر محیط زیست و توسعه پایدار وزارت جهاد کشاورزی یک دفتر مستقل تخصصی و ستادی تحت نظارت مستقیم وزیر محترم می باشد).

بخش کشاورزی به عنوان یکی از بخشهای محوری و بنیادی در چرخه اقتصادی کشور و در واقع اصلی ترین بخش در چرخه حیات بشری، نیاز و افری به انطباق و هماهنگی با راهبردها و برنامه های توسعه پایدار دارد. از اینرو، از اولین دستگاههای اجرایی مؤسس دفتر محیط زیست و

پیگیری شده در عرصه‌های مختلف تاکنون چشمگیر بوده است. خلاصه فعالیت‌های بعمل آمده بشرح ذیل می‌باشد:

۱. بازنگری و اصلاح شرح وظایف و ساختار

تشکیلاتی:

نظر به گستره فعالیتها و تعدد زیر بخش‌های وزارت جدید التاسیس جهاد کشاورزی و ضرورت پوشش تمامی آنها، از اولین اهداف و اقدامات دفتر، بررسی و بازنگری شرح وظایف و ساختار تشکیلاتی مربوطه و روزآمد کردن آن با توجه به شرایط جدید بود. در این زمینه، جلسات متوالی با مسئولان دفتر تشکیلات و روشها برگزار گردید و علیرغم وجود وضعیت تعدیل و انقباضی در وزارتخانه، موفقیت‌هایی حاصل گردید. به عنوان مثال، توافقات مربوط به افزایش تعداد پستهای سازمانی از ۱۷ نفر به حدود ۵۰ نفر به عمل آمد.

ب) عملکرد دفتر:

* قبل از ادغام:

عملکرد دفتر محیط زیست و توسعه پایدار با توجه به لایحه ادغام وزارتخانه‌های جهاد سازندگی و کشاورزی سابق در طی این ایام صرفاً به برگزاری جلسات توجیهی ابتدایی، حضور در برخی کنفرانسهای داخلی و خارجی، همچنین یکسری برنامه ریزی‌های کوتاه مدت محدود گردید. ساختار سازمانی دفتر شامل دو گروه موسوم به محیط زیست و توسعه پایدار با حداکثر پرسنل ۱۷ نفر بود.

* بعد از ادغام:

پس از تصویب قانون تشکیل وزارت جهاد کشاورزی، دفتر محیط زیست و توسعه پایدار بطور مجدد و براساس دستور وزیر جهاد کشاورزی در سال ۱۳۸۱ تاسیس گردید و فعالیت دوباره خود را منطبق با شرایط جدید پس از ادغام آغاز کرد. علیرغم فقدان بسیاری امکانات از نیروی انسانی گرفته تا فضای فیزیکی مورد نیاز، حجم فعالیت‌های

شرح وظایف پیشنهادی دفتر محیط زیست و توسعه پایدار کشاورزی

اجرای دوره‌ها و کارگاههای آموزشی مرتبط با مباحث کشاورزی پایدار و ملاحظات زیست محیطی.

۹- همکاری و هماهنگی با زیربخشهای مختلف وزارت جهاد کشاورزی و سایر ارگانها و دستگاههای ذیربط در راستای توسعه پژوهش به منظور بکارگیری و توسعه فن‌آوری‌های سازگار با محیط زیست.

۱۰- همکاری با سازمانهای ذیربط و واحدهای جهاد کشاورزی در تهیه طرحها، برنامه‌ها و پروژه‌ها با توجه به اهداف توسعه پایدار و ملاحظات زیست محیطی.

۱۱- برقراری ارتباط و ایجاد هماهنگی با سایر سازمانها به ویژه سازمان حفاظت محیط زیست، ارگانهای تخصصی و مجامع علمی و فنی مرتبط با توسعه پایدار کشاورزی و همکاری و حضور فعال در جلسات، کمیته‌ها و انجمنهای علمی مربوطه.

۱۲- گردآوری و تدوین مطالب مرتبط با کشاورزی پایدار و ملاحظات زیست محیطی و انتشار آنها به صورت مقالات، کتب یا نشریات ادواری.

۱۳- ساماندهی و هماهنگی فعالیتهای شوراهای یا کمیته‌های مربوط به توسعه پایدار کشاورزی و

۱- بررسی و مطالعه اهداف، برنامه‌ها، استراتژی‌ها و سیاستهای دولت، وزارت جهاد کشاورزی و کمیته ملی توسعه پایدار در جهت تنظیم و تدوین خط مشی‌ها و برنامه‌های زیست محیطی و توسعه پایدار کشاورزی.

۲- تهیه، تدوین و تکمیل اولویتها، ضوابط و شاخصهای توسعه پایدار کشاورزی و الگوهای ارزیابی زیست محیطی در زیربخشهای مختلف بخش کشاورزی.

۳- طراحی، استقرار نظام پایش و ارزیابی شاخصهای زیست محیطی و حمایت و هدایت لازم در جهت اجرای آن در زیربخشهای مختلف بخش کشاورزی.

۴- نظارت بر حسن اجرای موازین، استانداردها و ضوابط زیست محیطی مصوب در زیربخش‌های مختلف وزارت جهاد کشاورزی در راستای نیل به امنیت غذایی و حفاظت از منابع پایه تولید.

۵- انجام هماهنگی لازم با واحدهای مختلف وزارت جهاد کشاورزی به منظور ارتقاء سطح ضوابط و استانداردهای توسعه پایدار کشاورزی و به حداقل رساندن آسیبهای زیست محیطی.

۶- جمع‌آوری آمار و اطلاعات مربوط به توسعه پایدار کشاورزی و ملاحظات زیست محیطی و مشارکت در ایجاد پایگاه اطلاعاتی مربوطه به منظور توسعه فرهنگ زیست محیطی و اطلاع‌رسانی و استفاده از آنها در طرحها و برنامه‌های بخش کشاورزی.

۷- بررسی و فراهم آوردن امکانات لازم از جمله برگزاری همایش و سیمینارهای علمی به منظور ارتقاء آگاهی و دانش در زمینه توسعه پایدار کشاورزی و ملاحظات زیست محیطی دست‌اندرکاران بخش کشاورزی، بهره‌برداران و کارکنان وزارتخانه در جهت تغییر نگرش و عملکرد آنها.

۸- بررسی و اعلام نیازهای آموزشی زیست محیطی به واحدهای ذیربط و برنامه‌ریزی به منظور

محیط زیست متشکله در وزارت جهاد کشاورزی.

۱۴- برقراری ارتباط مستمر با کلیه سازمانها، موسسات و شرکتهای وابسته به وزارت جهاد کشاورزی در راستای وظایف محوله و پیگیری امور.

۱۵- انجام سایر امور محوله مرتبط با وظایف دفتر محیط زیست و توسعه پایدار کشاورزی.

● در ضمن، در ساختار پیشنهادی تعداد معاونان به دو نفر افزایش یافت: معاون مطالعات راهبردی و معاون برنامه‌ریزی و پشتیبانی.

گروههای تخصصی پایش زیست محیطی آلاینده‌ها و نهاده‌ها، ارزیابی زیست محیطی، استانداردها و ضوابط زیست محیطی، منابع پایه و فناوری پاک تحت نظارت معاون مطالعات راهبردی و واحدهای اطلاع رسانی و ارتباطات، برنامه‌ریزی آموزشی، برنامه و بودجه و امور اجرایی (پشتیبانی) تحت سرپرستی معاون برنامه‌ریزی و پشتیبانی قرار دارند.

۲- تلاش برای جذب نیروهای متخصص و ایجاد فضای کاری مطلوب:

پس از آغاز فعالیت مجدد دفتر در سال ۱۳۸۱ و انجام مکاتبات اداری مرسوم و نتیجتاً، گسترش و افزایش حجم کاری، نیاز به جذب نیروهای متخصص و حتی الامکان اعضای هیات علمی و نیز افزایش فضای کاری و امکانات و تجهیزات مربوطه به شدت احساس می‌گردد. تلاش دفتر به انحاء مختلف برای جذب نیروهای کارآمد از داخل وزارتخانه (و در صورت نیاز نیروهای نیمه وقت در قالب قراردادهای مدت دار) و ایجاد فضای کاری مناسب از طریق انجام گفتگو و برگزاری جلسات با مقامات ذیربط در معاونت توسعه منابع انسانی و امور مجلس معمول گردیده است. لیکن، متأسفانه و تاکنون این مهم به نحو مقتضی میسر نگردیده است.

۳- گسترش ساختاری در زیربخشها و استانها:

پر واضح است که دفتر محیط زیست و توسعه پایدار وزارت جهاد کشاورزی از نقطه نظر حفظ محیط زیست و توسعه پایدار کشاورزی وظیفه سیاستگذاری، تعیین ضوابط و معیارها و نظارت بر حسن اجرای طرحها و پروژه‌های بخش کشاورزی را برعهده دارد. لیکن، مرحله اجرایی و عملیاتی پروژه‌ها و طرحهای کلان کشاورزی در واقع در استانها و مناطق به انجام می‌رسد. لذا، گسترش ساختاری دفتر در زیربخشها و استانها یک ضرورت عینی به نظر می‌رسد. در این ارتباط، تمهیداتی به عمل آمد و پیشنهادهایی به دفتر تشکیلات و روشها ارائه شد که خوشبختانه، دفتر مزبور با اصل موضوع موافقت داشته و میزان و حدود ساختار مورد نظر در معاونتهای ستادی و سازمانهای جهاد کشاورزی استانها مورد بحث و بررسی می‌باشد.

شرح وظایف پیشنهادی گروه تخصصی محیط زیست و توسعه پایدار کشاورزی در معاونتها و زیر بخش ها

هماهنگی توسعه پایدار کشاورزی و نشستهای هماهنگی نمایندگان معاونتها و استانها در سطوح ملی و منطقه‌ای

۸- همکاری و مشارکت با واحدهای ذیربط در تدوین نیازهای آموزشی، ترویجی، مطالعاتی و پژوهشی مرتبط با محیط زیست و توسعه پایدار کشاورزی در سطوح استانی و ستادی و نیز همکاری در اجرای دوره‌های آموزشی.

۹- برقراری ارتباط و همکاری با تشکلهای سازمانهای غیردولتی، انجمن‌ها و مجامع علمی تخصصی مرتبط با محیط زیست و توسعه پایدار کشاورزی به منظور جلب مشارکت عمومی و مردمی در راستای تحقق سیاستها و راهبردهای کشاورزی پایدار

۱۰- همکاری در برگزاری سمینارها، همایشها و کنفرانسهای تخصصی مرتبط با محیط زیست و توسعه پایدار کشاورزی.

۱۱- ایجاد بانک اطلاعات توسعه پایدار کشاورزی در زیربخش.

۱۲- برنامه‌ریزی، همکاری و هماهنگی با رسانه‌های عمومی برای افزایش سطح آگاهی و دانش عمومی (فرهنگ‌سازی)

۱۳- پیش‌بینی و ارائه اعتبارات مورد نیاز سالانه گروه تخصصی و پیشنهاد آن به مقامات مربوطه.

۱۴- انجام سایر امور محوله.

جایگاه ساختار گروه تخصصی محیط زیست و توسعه پایدار کشاورزی در معاونتها و زیر بخشها زیر نظر مستقیم معاون وزیر و وظایف محوله به شرح ذیل می‌باشد:

۱- همکاری و هماهنگی با دفتر تخصصی محیط زیست و توسعه پایدار وزارت جهاد کشاورزی به منظور برنامه‌ریزی، تهیه و تدوین آئین‌نامه‌ها، دستورالعملها، مقررات، ضوابط و استانداردهای محیط زیست و توسعه پایدار کشاورزی

۲- گردآوری و جمع‌بندی آمار، اطلاعات و گزارشات تخصصی مرتبط با محیط زیست و توسعه پایدار کشاورزی در زیر بخش مربوطه و ارائه آنها به مراجع و مدیریت‌های ذیربط در آن زیر بخش و دفتر محیط زیست و توسعه پایدار کشاورزی.

۳- برنامه‌ریزی به منظور مشارکت و همکاری در تهیه و تدوین طرحها و پروژه‌های مرتبط با موضوعات زیست محیطی و مدیریت پایدار کشاورزی.

۴- تهیه، تدوین و ارائه گزارش فعالیتها و عملکرد ادواری به مقام مافوق در زیربخش مربوطه و دفتر محیط زیست و توسعه پایدار وزارت جهاد کشاورزی.

۵- نظارت، ارزیابی و پایش طرحها و پروژه‌های مطالعاتی و اجرایی مرتبط با محیط زیست و توسعه پایدار کشاورزی.

۶- برقراری ارتباط با مراکز دانشگاهی و تحقیقاتی به منظور تعامل، تبادل افکار و نقطه نظرات و استفاده از بهره علمی مراکز دانشگاهی، تحقیقاتی و مطالعاتی در چارچوب وظایف محوله به منظور تحقق اهداف توسعه پایدار کشاورزی.

۷- حضور در جلسات شورای هماهنگی مدیران زیربخش و کمیته‌ها و شوراهای ذیربط، کمیته

شرح وظایف پیشنهادی مدیریت تخصصی محیط زیست و توسعه پایدار

کشاورزی در استانها

- جایگاه ساختار مدیریت تخصصی محیط زیست و توسعه پایدار کشاورزی در استانها زیر نظر مستقیم رئیس سازمان جهاد کشاورزی استان و وظایف محوله به شرح ذیل می باشد:
- ۱- همکاری و هماهنگی با دفتر تخصصی محیط زیست و توسعه پایدار وزارت جهاد کشاورزی به منظور برنامه ریزی، تهیه، تدوین و اجرای آئین نامه ها و دستورالعملهای مرتبط با مقررات، ضوابط و استانداردهای محیط زیست و توسعه پایدار کشاورزی در سطوح استانی و ستادی.
 - ۲- گردآوری و جمع بندی آمار، اطلاعات و گزارشات تخصصی مرتبط با محیط زیست و توسعه پایدار کشاورزی در سطح استان و ارائه آنها به مراجع ذیربط استانی و دفتر محیط زیست و توسعه پایدار کشاورزی.
 - ۳- برنامه ریزی به منظور مشارکت و همکاری در تهیه و تدوین طرحها و پروژه های مرتبط با موضوعات زیست محیطی و مدیریت پایدار کشاورزی در سطح استان.
 - ۴- تهیه، تدوین و ارائه گزارش فعالیتها و عملکرد ادواری به رئیس سازمان جهاد کشاورزی استان و دفتر محیط زیست و توسعه پایدار وزارت جهاد کشاورزی.
 - ۵- تهیه، تنظیم و پیشنهاد بودجه مورد نیاز سالانه و ارائه آن به رئیس سازمان جهاد کشاورزی استان.
 - ۶- نظارت، ارزیابی و پیش طرحها و پروژه های مطالعاتی و اجرایی مرتبط با محیط زیست و توسعه پایدار کشاورزی در سطح استان.
 - ۷- تعامل، تبادل افکار و نظرات، همکاری و هماهنگی با مراجع ذیربط در سطح استان بالاخص سازمان مدیریت و برنامه ریزی، مراکز دانشگاهی و تحقیقاتی، اداره کل حفاظت محیط زیست و... (تحت نظارت رئیس سازمان جهاد کشاورزی استان) در چارچوب وظایف محوله.
 - ۸- حضور و مشارکت مستمر و فعال در جلسات شورای هماهنگی و برنامه ریزی سازمان جهاد کشاورزی استان و کمیته ها و شوراهای ذیربط در سطح استان، نشستهای هماهنگی نمایندگان معاونتها و استانها در سطوح ملی و منطقه ای.
 - ۹- همکاری و مشارکت با واحدهای ذیربط در تدوین نیازهای آموزشی، ترویجی، مطالعاتی و پژوهشی مرتبط با محیط زیست و توسعه پایدار کشاورزی در سطوح استانی و ستادی و نیز همکاری در اجرای دوره های آموزشی در سطح استان.
 - ۱۰- برقراری ارتباط، تعامل و همکاری با تشکلهای سازمانهای غیردولتی، انجمن ها و مجامع علمی تخصصی مرتبط با محیط زیست و توسعه پایدار کشاورزی در سطح استان و تلاش برای جلب مشارکت عمومی و مردمی در راستای سیاستها و راهبردهای مربوط به کشاورزی پایدار
 - ۱۱- همکاری در برگزاری سمینارها، همایشها و کنفرانسهای تخصصی مرتبط با محیط زیست و توسعه پایدار کشاورزی در سطح استان، منطقه ای و عنداللزوم ملی.
 - ۱۲- مشارکت و همکاری با دفتر محیط زیست و توسعه پایدار در ایجاد بانک اطلاعات توسعه پایدار کشاورزی و ارسال به موقع اطلاعات مرتبط با حیطه فعالیت های بخش کشاورزی در استان.
 - ۱۳- برنامه ریزی، همکاری و هماهنگی با رسانه های عمومی (بالاخص استانی) برای افزایش سطح آگاهی و دانش عمومی (فرهنگ سازی)
 - ۱۴- انجام سایر امور محوله.

۴- عضویت در کمیته‌ها و شوراهای ذیربط:

به دلیل اهمیت مباحث مربوط به حفاظت محیط زیست و توسعه پایدار در بخش کشاورزی و لزوم ارتباطات گسترده با مجموعه‌های ذیربط در داخل وزارتخانه و سطح کشور و احتمالاً بین‌المللی، عضویت دفتر در کمیته‌ها و شوراهای مرتبط در دستور کاری قرار گرفت. از اینرو و بنا بر صلاحدید وزیر محترم جهاد کشاورزی در موارد مشروحه ذیل عضویت دفتر مسجل گردیده و در برخی موارد نیز در شرف انجام است:

- ۱- کمیته ملی توسعه پایدار
- ۲- شورای عالی سیاستگذاری توسعه کاربرد مواد بیولوژیک و مصرف بهینه کود و سم در کشاورزی.
- ۳- شورای تحقیقات وزارت جهاد کشاورزی
- ۴- کمیته هماهنگی Codex.
- ۵- کمیته ملی ارزیابی طرحها و پروژه‌ها.
- ۶- شورای عالی آبیاری تحت فشار.
- ۷- کنوانسیون رامسر.
- ۸- کنوانسیون تغییرات آب و هوا.
- ۹- ستاد ملی کاهش آلودگی رودخانه‌های کشور.
- ۱۰- کمیته استاندارد محیط زیست.
- ۱۱- کمیته فرعی توسعه پایدار روستائی.
- ۱۲- کمیته راهبری پروژه فاضلاب تهران.

۵- تشکیل کمیته هماهنگی توسعه پایدار کشاورزی:

بنابر ضرورت هماهنگی و همکاری کلیه زیربخشها در راستای نیل به اهداف توسعه پایدار در بخش کشاورزی و به منظور اتخاذ راهبردهای لازم، سیاستگذاری، تدوین معیارها و شاخصها کشاورزی پایدار، کمیته هماهنگی توسعه پایدار کشاورزی با حضور نمایندگان معاونتهای ستادی، سازمانها و شرکتهای مستقل به شرح ذیل تشکیل گردید. جلسات کمیته به صورت ماهانه می باشد:

- ۱- معاونت زراعت
- ۲- معاونت امور باغبانی
- ۳- معاونت صنایع و توسعه روستایی
- ۴- معاونت ترویج و نظام بهره برداری
- ۵- معاونت امور دام
- ۶- معاونت آب و خاک
- ۷- معاونت برنامه ریزی و اقتصادی
- ۸- سازمان تحقیقات و آموزش کشاورزی
- ۹- سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری
- ۱۰- سازمان امور عشایر
- ۱۱- سازمان دامپزشکی
- ۱۲- سازمان مرکزی تعاون روستایی
- ۱۳- شرکت سهامی شیلات ایران

۶- برگزاری نشستهای هماهنگی:

از اقدامات مهم دفتر، درخواست معرفی نمایندگان تام‌الاختیار روسای سازمانهای جهاد کشاورزی استانها در ارتباط با محیط زیست و توسعه پایدار بوده است. به نحوی که بتوان منویات و سیاستهای مورد نظر را با هماهنگی و همکاری نمایندگان فوق‌الذکر با توجه به شرایط فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، اقلیمی و اکولوژیکی استانها اتخاذ نموده و به مرحله اجرا در آورد. منظور دفتر، ایجاد یک هم‌اندیشی و تعامل با استانها و زیربخشها می‌باشد. تاکنون دو نشست هماهنگی نمایندگان محیط زیست و توسعه پایدار کشاورزی سازمانهای جهاد کشاورزی استانها و معاونتهای ستادی در مورخ ۸۲/۳/۷ (تهران) و ۶-۸۲/۶/۴ (همدان) برگزار شده است. تقسیم‌بندی این نشستها در قالب ارائه سخنرانیهای علمی تخصصی، بررسی دستورات کاری و بازدیدهای تخصصی است.

در بخش دستورات کاری، همکاران ستادی و استانی به تبادل نظر پیرامون مسائل و مشکلات و ارائه راهکارهای مناسب می‌پردازند.

۷- برنامه ریزی اجرای طرحهای مطالعاتی:

بر اساس رسالت دفتر در تبیین و ترسیم خط مشی های توسعه پایدار کشاورزی، برنامه ریزی اجرای طرحهای مطالعاتی مربوطه از اهم فعالیتهای مورد توجه می باشد. در این راستا، برخی طرحهای مورد نظر به شرح ذیل در حال پیگیری می باشند:

- ۱- طرح تدوین معیارها و شاخصهای توسعه پایدار بخش کشاورزی
- ۲- طرح پایش مستمر آلاینده ها در بخش کشاورزی
- ۳- طرح مدیریت ضایعات کشاورزی
- ۴- طرح تولید پاکتر

- ۵- طرح ارزیابی زیست محیطی در بخش کشاورزی
- ۶- طرح مشارکت در تدوین استانداردهای ملی برای محصولات کشاورزی
- ۷- طرح شناخت، حفاظت و ارتقاء تنوع زیستی در بخش کشاورزی
- ۸- طرح فرهنگ سازی (آموزش - اطلاع رسانی و ارتباطات)
- ۹- طرح مدیریت پسماندهای کشاورزی
- ۱۰- پروژه اقتصاد محیط زیست بر مبنای کشاورزی پایدار

۸- طرح فرهنگ سازی (آموزش - اطلاع - رسانی و ارتباطات):

یکی از اولویتهای دفتر محیط زیست و توسعه پایدار وزارت جهاد کشاورزی ایجاد تحول فکری و تغییر در نگرش مدیران و کارشناسان بخش کشاورزی نسبت به موضوع حفظ محیط زیست و توسعه پایدار کشاورزی است. این مهم بیشتر از طریق تحول فرهنگی و فرهنگ سازی میسر می باشد. از اینرو، روشهای ذیل مرسوم ترین شیوه ها برای نیل به آن می باشند:

♦ برگزاری دوره های آموزشی، کارگاهها و سمینارهای تخصصی برای مدیران و کارشناسان بخش کشاورزی. در این راستا، کمیته تخصصی محیط زیست و توسعه پایدار کشاورزی - پروژه آموزش پودمانی با توافق و همکاری سازمان تحقیقات و آموزش کشاورزی (معاونت آموزش و تجهیز نیروی انسانی) تشکیل گردیده است. وظیفه این کمیته بررسی، برنامه ریزی و بازنگری دوره های آموزشی منطبق با نیاز دفتر و زیربخشهای مختلف، تدوین و تصویب عناوین و سرفصلهای دوره های آموزشی و... می باشد. کمیته تخصصی محیط زیست و توسعه پایدار کشاورزی در اواخر سال ۱۳۸۱ تشکیل و تاکنون

عناوین و سرفصلهای ۲۱ دوره آموزشی را برای سالهای ۸۲ و ۸۳ مورد تصویب قرار داده است. وجه تمایز آن با سایر کمیته های مشابه این است که علاوه بر تدوین دوره های آموزشی مورد نیاز مدیران و کارشناسان دفتر، وظیفه تدوین دوره های ویژه برای کلیه زیربخشهای وزارت متبوع را به عهده دارد. عناوین دوره های ۲۱ گانه مصوب به شرح ذیل می باشند:

- ۱) اصول ارزیابی اثرات زیست محیطی (EIA) در بخش کشاورزی
- ۲) مفاهیم و اهمیت مدیریت تلفیقی تولید محصولات کشاورزی (ICM) از دیدگاه کشاورزی پایدار (دو دوره با گرایشهای محصولات زراعی و باغی)
- ۳) اصول و روشهای مدیریت تلفیقی منابع طبیعی (INRM) و اهمیت آن از دیدگاه توسعه پایدار
- ۴) اثرات متقابل فعالیت های کشاورزی و محیط زیست
- ۵) مبانی و مفاهیم توسعه پایدار کشاورزی و منابع طبیعی

- ۶) استراتژی توسعه پایدار در بخش کشاورزی
- ۷) توسعه پایدار روستایی
- ۸) امنیت غذایی (Food Security) در بخش کشاورزی
- ۹) آشنایی با اصول کشاورزی ارگانیک (Organic Farming)
- ۱۰) جایگاه و اهمیت تنوع زیستی (Biodiversity) در بخش کشاورزی
- ۱۱) کاربرد و اهمیت فن آوری پاک (Clean Technology) در بخش کشاورزی
- ۱۲) مدیریت ضایعات و پسماندهای کشاورزی
- ۱۳) ضرورت و شیوه‌های کنترل و پایش زیست محیطی (Monitoring) منابع پایه در بخش کشاورزی
- ۱۴) آشنایی با استانداردهای زیست محیطی (ملی و بین‌المللی) مرتبط با کشاورزی و منابع طبیعی

- ۱۵) آشنایی با قوانین زیست محیطی (ملی و بین‌المللی) مرتبط با کشاورزی و منابع طبیعی
- ۱۶) استفاده بهینه از انرژی در کشاورزی و منابع طبیعی
- ۱۷) گونه‌های غیربومی (Alien or Exotic Species) و نقش آنها در تعادل یا ناپایداری اکوسیستم‌ها.
- ۱۸) نقش نهاده‌های نوین (هورمون‌ها، کودهای زیستی و...) در کشاورزی پایدار
- ۱۹) ضرورت رعایت تناوب کشت محصولات (Rotation of Crops) و نقش آن در کشاورزی پایدار
- ۲۰) اصول و روشهای مدیریت محیط زیست در بخش کشاورزی
- ۲۱) آشنایی با مفاهیم و اصول بهره‌وری سبز (Green Productivity) و کاربرد آن در بخش کشاورزی.

پایدار نموده است. نشریه مذکور، عرصه را برای ارائه نقطه نظرات، به چالش کشیدن دیدگاهها و تنویر افکار متخصصان و محققان و نیز طرح معضلات و مسائل مرتبط در اقصی نقاط کشور مهیامی نماید.

از دیگر فعالیتها در این زمینه، ارسال کتب و انتشارات مربوط به توسعه پایدار کشاورزی برای مقامات و مسئولان ذیربط شامل معاونان وزیر، روسای سازمانهای جهاد کشاورزی استانها، روسای موسسات تحقیقاتی و نمایندگان زیربخشها و استانها می باشد.

لازم به توضیح می باشد اولین دوره آموزشی با عنوان اصول ارزیابی زیست محیطی (EIA) در بخش کشاورزی از تاریخ ۲۵ لغایت ۳۰ بهمن ۱۳۸۲ با حضور نمایندگان زیربخشها و استانها در مرکز آموزش عالی امام خمینی (ره) برگزار شده است.

♦ اطلاع رسانی و ارتباطات و یا به عبارتی تغذیه اطلاعاتی زیربخشها از طریق انتشار نشریات و بولتنهای علمی و تخصصی. با توجه به ایجاب انعکاس مطالب و نقطه نظرات تخصصی، این دفتر اقدام به انتشار نشریه علمی تخصصی کشاورزی

محوری گندم در این راستا قرار گرفته و سایر طرحهای محوری نیز در حال پوشش می‌باشند.

۱۱- موانع و مشکلات پیش روی دفتر:

علیرغم تلاش بی وقفه و مضاعف همکاران دفتر محیط زیست و توسعه پایدار وزارت جهاد کشاورزی در ۲ سال اخیر، متأسفانه به دلیل برخی کمبودها و کاستیها این دفتر با مشکلاتی بر سر راه خود روبرو می‌باشد.

چنانچه، این کمبودها به نحو مناسبی رفع گردند، شاهد نتایج خوبی در عملکرد آن خواهیم بود. در اینجا برخی مشکلات فوق الذکر به شرح ذیل ارائه می‌گردند:

۱- فقدان ردیف مالی و اعتباری مشخص و مناسب

۲- فضای کاری محدود و ناکافی

۳- عدم امکان جذب نیروهای مورد نیاز به دلیل موانع اداری موجود

۴- فقدان تجهیزات اداری و پشتیبانی کافی

البته، لازم به یادآوری است در جلسات متعدد برگزار شده با مراجع ذیربط، برخی موارد یاد شده تا حدودی و به صورت مقطعی برطرف شده است، لیکن ضروری است این مسائل به صورت دائمی و شایسته رفع گردند.

۹- پروژه نظام جامع اطلاع رسانی دفتر (وبسایت توسعه پایدار کشاورزی):

یکی از اولین اقدامات دفتر، پیگیری ایجاد وبسایت توسعه پایدار کشاورزی شامل فهرست و مشخصات متخصصان، محققان و دست اندرکاران مباحث مربوط به توسعه پایدار کشاورزی، عناوین طرحها و پروژه های مرتبط، همچنین مهمترین مسائل و معضلات پیش روی در داخل و در صورت امکان سطح جهانی بوده است. در این راستا، هماهنگیهایی با مراجع ذیربط منجمله دفتر آمار و فناوری اطلاعات وزارتخانه به عمل آمده است. ایجاد این سایت نقش بسزائی در اطلاع رسانی مسائل کشاورزی پایدار به متخصصان و علاقه‌مندان خواهد داشت.

۱۰- نظارت بر طرحهای محوری بخش کشاورزی:

به دلیل تاثیرگذاری عمده طرحهای محوری در بخش کشاورزی و ضرورت انطباق اینگونه طرحها با موازین و استانداردهای حفظ محیط زیست و توسعه پایدار کشاورزی، به منظور اعمال ضوابط و معیارهای توسعه پایدار کشاورزی در اینگونه طرحها، دفتر تلاش مستمری را برای اتخاذ راهکارهای نظارتی پیگیری نمود و نهایتاً براساس توافقات به عمل آمده، کمیته‌های نظارتی مربوطه تشکیل خواهند شد. خوشبختانه، تاکنون طرح

۱۲- برنامه های آتی دفتر:

با توجه به گذر دفتر از مراحل اولیه تثبیت سازمانی و پیشبرد امور به طور نسبی، در سال ۱۳۸۳ برنامه های مورد نظر به صورت منسجم تری مورد پیگیری قرار خواهند گرفت. برخی اهداف مورد نظر دفتر به شرح ذیل می باشند:

- ۱- تدوین و تصویب شاخصها و معیارهای توسعه پایدار کشاورزی
- ۲- فرهنگ سازی و تغییر نگرش به موضوع حفظ محیط زیست و توسعه پایدار کشاورزی از طریق تداوم برنامه های آموزشی، برگزاری کارگاهها و سمینارهای تخصصی منطقه ای - ملی و بین المللی، انتشار نشریه علمی تخصصی دفتر و سایر تالیفات

۳- برنامه ریزی طرحهای مطالعاتی

۴- گسترش ساختاری دفتر در سطوح

زیربخشها و استانها

۵- تغذیه اطلاعاتی مسئولان بخش از

طریق ارسال کتب تخصصی

۶- پیگیری پروژه نظام جامع

اطلاع رسانی دفتر (وب سایت توسعه

پایدار کشاورزی)

۷- برنامه ریزی جهت حضور فعال دفتر در کمیته ملی توسعه پایدار و کمیته های فرعی ۱۱ گانه

۸- کمک به استقرار طرح دولت سبز در وزارتخانه

۹- تدوین سند ملی راهبردهای توسعه

پایدار بخش کشاورزی با همکاری تمامی

زیربخشها، دستگاههای اجرایی ذیربط،

متخصصان و محققان داخلی و خارجی

لازم به یادآوری است در آستانه برنامه چهارم

توسعه کشور، اتخاذ راهبردهای مدون به صورت

یک سند ملی برای اجرا توسط مراجع ذیربط از

اهداف عالیله دفتر می باشد که در این زمینه توافق

وزیر محترم جهاد کشاورزی مورد استعلام قرار

گرفته است.

ضمائم

بخشنامه وزیر محترم جهاد کشاورزی

معاونین محترم
روسای محترم سازمان جهاد کشاورزی استانها
روسا و مدیران عامل محترم موسسات، سازمانها و شرکتهای تابعه
مدیران کل محترم دفاتر مستقل

سلام علیکم
نظر به اهمیت مقوله محیط زیست و ارتباط آن با توسعه پایدار
کشاورزی و به منظور انسجام و هماهنگی بیشتر در انجام امور مرتبط،
مقتضی است کلیه امور مربوط به مطالعات و برنامه‌های در حال اجرا و
یا در دست تدوین طرحها و پروژه‌های مربوط با هماهنگی دفتر مزبور
صورت گیرد.

محمود حجتی
وزیر جهاد کشاورزی

ماده ۹ آیین نامه اجرایی تبصره ۸۲ قانون برنامه پنجم توسعه دوم

بسمه تعالی
سازمان حفاظت محیط زیست

هیات وزیران در جلسه مورخ ۱۳۷۷/۸ بنا به
پیشنهاد شماره ۱۸۷۳ - ۲۱ مورخ ۱۳۷۲/۹/۸ سازمان
حفاظت محیط زیست و به استناد بند (ب) تبصره
(۸۲) قانون برنامه پنجم توسعه اقتصادی،
اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران -
مصوب ۱۳۷۳ - آیین نامه اجرایی تبصره یاد شده را
به شرح زیر تصویب نمود:

آیین نامه اجرایی تبصره (۸۲) قانون برنامه
پنجم توسعه دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و
فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

ماده ۱- طرحها و پروژه های ...
.... ماده ۹- به منظور ایجاد هماهنگی بین فعالیتهای
دستگاههای دولتی و همچنین واحدهای بزرگ
صنعتی و تولیدی با ملاحظات زیست محیطی در
جهت تحقق اهداف توسعه پایدار، دستگاهها و
واحدهای مذکور موظفند با هماهنگی
سازمان امور اداری و استخدامی کشور و از
محل پستهای موجود نسبت به ایجاد و استقرار
ریک واحد یا دفتر محیط زیست تحت نظر
مستقیم بالاترین مقام دستگاه دولتی و یا مدیر
عامل واحدهای بزرگ اقدام نمایند.
ماده ۱۰- به منظور کاهش ...

سازمان حفاظت محیط زیست، وزارت صنایع و سازمان برنامه و بودجه و در صورت ضرورت با همکاری
سایر دستگاههای ذیربط تدوین و به تصویب شورای عالی حفاظت محیط زیست خواهد رسید.
ماده ۹- به منظور ایجاد هماهنگی بین فعالیتهای دستگاههای دولتی و همچنین واحدهای بزرگ
صنعتی و تولیدی با ملاحظات زیست محیطی در جهت تحقق اهداف توسعه پایدار، دستگاهها و
واحدهای مذکور موظفند با هماهنگی سازمان امور اداری و استخدامی کشور و از محل پستهای موجود
نسبت به ایجاد و استقرار ریک واحد یا دفتر محیط زیست تحت نظر مستقیم بالاترین مقام دستگاه دولتی
و یا مدیر عامل واحدهای بزرگ اقدام نمایند.
ماده ۱۰- به منظور کاهش ...

دفتر محیط زیست و توسعه پایدار وزارت جهاد کشاورزی